

FATTIGDOM ENLIGT SIDA

Fredrik Segerfeldt

07.10.25

TIMBRO

INNEHÅLL

Sammanfattning	3
Inledning	4
Utvecklingsforskningen	6
Några ord om källorna	10
Sida vs forskningen	12
Hur ska millenniemålen uppnås?	20
Fungerar bistånd?	22
Avslutning	28
Referenser	31
Fotnoter	37

ISBN: 978-91-7566-521-4

9 789175 665214

SAMMANFATTNING

Det övergripande målet för svenskt bistånd är att "bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor". För att kunna bidra till att skapa dessa förutsättningar gäller det att man har kunskap och insikt om fattigdom och utveckling. Det saknar Sida.

I det centrala dokumentet Perspektiv på fattigdom står det att antalet fattiga människor är ganska konstant, trots att antalet människor som lever på under en dollar om dagen har minskat med ungefär 500 miljoner sedan 1981.

Sida skriver vidare att de flesta utvecklingsländerna hittills har haft föga nytta vare sig av den ökade internationella handeln, av ökningarna i investeringar och kapital. Sanningen är att utvecklingsländernas andel av global BNP-tillväxt, handel och investeringar är större än någonsin, även om skillnaderna givetvis är stora mellan enskilda länder.

Sida tar tydligt ställning för det relativa fattigdomsbegreppet. Det innebär att små inkomstskillnader i ett land är viktigare än real inkomstökning för alla. Principen får absurda konsekvenser, som att ojämnt fördelade välståndsökningar kan öka fattigdomen. Person A har i utgångsläget 10 kronor och person B 20 kronor. Om A:s tillgångar stiger till 20 kronor medan B:s tillgångar ökar till 100 kronor säger det sunda förnuftet att både A och B har blivit rikare. Använder man sig däremot av ett relativt fattigdomsbegrepp innebär den här inkomstökningen att A blir fattigare. Före inkomstökningen har A hälften av B:s välstånd. Efter ökningen har A bara 1/5 av B:s välstånd och har därför blivit "fattigare", trots att han har mer pengar.

Det relativa fattigdomsbegreppet leder också till att omfördelning blir ett viktigt led i fattigdomsbekämpningen. "Frågor som ojämlikhet behöver därför tas upp innan man vidtar åtgärder för att öka tillväxten", skriver Sida. Låt oss föreställa oss en helt jämn fördelning av inkomsterna i alla 47 länder i Afrika söder om Sahara. I 27 av dessa länder skulle alla invånare då fortfarande leva i extrem fattigdom. Fattigdomsbekämpning kräver först och främst att materiella resurser skapas, inte att de omfördelas.

Sidas utsagor och policyformulering saknar inte bara grund i forskning och vedertagen statistik. Politiken skiljer sig också på en rad punkter från vad regering och riksdag har slagit fast.

För att biståndspolitikerna ska kunna göra skillnad måste den utformas på grundval av en saklig analys och bedömning av behoven. Det gör inte Sidas politik. Verksamheten utformas av retoriska och ideologiska skäl. Därför bidrar den inte till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Frågan är inte bara viktig utifrån perspektivet att biståndet ska göra så stor nytta som möjligt, utan också med tanke på Sidas och den övriga biståndsindustrins höga profil i den offentliga debatten. 180 miljoner kronor per år läggs på information om global utveckling och på marknadsföring av den egna verksamheten.

INLEDNING

Det övergripande målet för svenskt bistånd är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

Sida¹

Ovanstående mening är det officiella syftet med det svenska utvecklingsarbetet. Det är inte Sida som ursprungligen har formulerat meningen, utan riksdagen, men meningen är myndighetens viktigaste rättesnöre.² Men för att verkligen kunna *bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor* är kunskap om vad som skapar dessa förutsättningar, och hur det offentliga Sverige kan bidra, en nödvändighet. Visserligen är biståndspolitik en del av utrikespolitiken, och självklart formas den av inrikespolitiska värderingar och prioriteringar. Men för att politiken ska kunna göra skillnad måste den utformas på grundval av en saklig analys och bedömning av behoven. Annars riskerar verksamheten att utformas av retoriska och ideologiska skäl, i stället för i vilken grad den *faktiskt bidrar till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor*.

Frågan är hur djup insikten om dessa förutsättningar är i det svenska biståndsetablissemang-
et, och hur stor kunskapen är om vilken roll Sverige kan spela. Hur sanna är de påstående
Sida gör om exempelvis fattigdom och bistånd?³

Frågan är viktig inte bara utifrån perspektivet att biståndet ska göra så stor nytta som möjligt, utan också med tanke på Sidas och den övriga svenska biståndsindustrins höga profil i den offentliga debatten. 180 miljoner kronor per år läggs på information om global utveckling och på marknadsföring av den egna verksamheten.

Denna rapport tar sin utgångspunkt i ovanstående resonemang och redogör för hur företrädare för Sida resonerar om bistånd och global utveckling och problematiserar dessa utsagor, inte minst genom att kontrastera dem mot internationell forskning.

UTVECKLINGSFORSKNINGEN

Det finns olika teorier som tävlar om att förklara utvecklingen eller bristen därpå. Traditionellt rör det sig om två konkurrerande skolor, marxism och neoklassicism.

Enligt den marxistiska traditionen har utvecklingen i rika länder ägt rum på de fattiga ländernas bekostnad. Strukturerna i de internationella ekonomiska relationerna avgör om ett land utvecklas eller inte. Moderna efterföljare till Marx, främst representerade av beroendeskolan, betonade att periferin (syd) var beroende av centrum (nord) och på så sätt fast i underutveckling.⁴ Enligt förespråkare för beroendeskolan borde utvecklingsländer stärka sin industriella kapacitet genom att reducera sitt importberoende med hjälp av höga importbarriärer. Detta skulle i sin tur gynna en diversifiering av ekonomin, där beroendet av råvaruexport kunde brytas genom en utveckling av nya industrier.⁵ Dessa teorier har sedermera visat sig ha mycket svagt empiriskt stöd.

Vissa länder i syd har lyckats ta sig ur fattigdom genom att integreras i den globala ekonomin och ett flertal länder i periferin med liknande relationer till centrum har utvecklats diametralt olika.⁶ Alltså kan relationen till nord inte vara den avgörande faktorn bakom fattiga länders utvecklingsproblem. Beroendeskolan missförstod den internationella ekonomins dynamik. Västståndsskapande är en process där alla kan vara vinnare.

Professorn i utvecklingsekonomi Arne Bigsten skriver i en lärobok i utvecklingsekonomi att "[b]eroendeskolan under de senaste 20 åren [har] spelat en mindre framträdande roll".⁷ I ett standardverk om FN:s historiska intellektuella arbete i utvecklingsfrågor, skriver författarna, som i övrigt betonar planeringens och den statliga styrningens roll i utveckling, att:

*Dependency theory failed to provide a satisfactory explanation of the process of rapid accumulation in some countries. It became clear that capitalist development was decidedly possible, including in the so-called periphery. The dependency school rapidly lost ground around the mid-1970s in the light of the dynamism of the capitalist development of the newly industrializing countries.*⁸

Den dominerande utvecklingsekonomiska teorin under 1900-talet var dock inte den marxistiska, eller den besläktade strukturalistiska, utan den neoklassiska.⁹ Enligt denna skola består ekonomin av ett antal jämviktsförhållanden, där utbud och efterfrågan möts i ett prisläge. Eftersom marginalavkastningen på kapital är avtagande borde fattiga länder växa snabbare än rika och till slut komma ifatt dem. Inte heller denna teori kan dock förklara de senaste decenniernas ojämna utveckling. Hur kommer det sig att en del länder inte deltar i denna konvergens? Enligt den neoklassiska modellen borde exempelvis Afrika hela tiden närma sig den utvecklingsnivå som finns i västvärlden. Varför har kontinenten inte gjort det?

Den utvecklingsekonomiska teori som numera har störst stöd i forskningen betonar politikens och institutionernas roll för utveckling.¹⁰ Hall och Jones menar i en inflytelserik uppsats att:

*the primary, fundamental determinant of a country's long-run economic performance is its social infrastructure. By social infrastructure, we mean the institutions and government policies that provide the incentives for individuals and firms in an economy. Those incentives can encourage productive activities such as the accumulation of skills or the development of new goods and production techniques, or those incentives can encourage predatory behavior such as rent-seeking, corruption, and theft.*¹¹

Det som krävs för utveckling är helt enkelt en god ekonomisk politik och goda institutioner. Låt oss först se på politiken, och sedan på institutionerna.

Ända sedan Adam Smith och David Ricardo har förståelsen för den internationella handelns betydelse för ekonomisk tillväxt och utveckling varit allmänt spridd i ekonomisk forskning.¹² Samtidigt är handel självklart inte något undermedel för att skapa utveckling. Å ena sidan finns det inte ett enda land i världen som tagit sig ur fattigdomen utan att integreras i den internationella ekonomin¹³, men å andra sidan leder globalisering inte automatiskt till tillväxt och fattigdomsminskning. Internationell handel är ett nödvändigt men inte tillräckligt villkor för utveckling. Detta är inte heller någon kontroversiell fråga i svensk debatt.

Jag vill också redan nu göra klart att denna rapport inte försöker konstruera någon motsättning mellan handel och bistånd. Även om det finns klart globaliseringsfientliga krafter såväl i den svenska som i den internationella biståndsindustrin så har de huvudsakliga aktörerna, som de bilaterala givarna och Världsbanken, en nykter och faktabaserad syn på internationell handel.¹⁴ Däremot är västvärldens politik gentemot fattiga länder motsägelsefull. Vi tar med ena handen genom att göra det svårare för dem att sälja sina produkter på våra marknader, och ger med den andra, i form av bistånd.

Och så till institutioner. Det handlar om de lagar och regler samt normer och sedvänjor som reglerar eller påverkar människors beteende, främst i samspel med andra.¹⁵ Man kan likna dessa institutioner vid spelregler för hur ett samhälle fungerar, formellt såväl som informellt. Enligt forskaren Mark Gradstein kan mellan 65 och 78 procent av ett lands välstånd förklaras av ett lands institutionella kvalitet.¹⁶ Tre av världens främsta utvecklingsekonomer finner i en stor studie att ett lands institutionella kvalitet är viktigare än hur mycket ett land handlar med omvärlden eller vilken geografisk position landet har.¹⁷

Vilka är då dessa institutioner? Det är de faktorer som avgör hur människor beter sig. En av världens främsta forskare på området är Daron Acemoglu. Tillsammans med två kolleger skriver han:

*Economic institutions encouraging economic growth emerge when political institutions allocate power to groups with interests in broad-based property rights enforcement, when they create effective constraints on power-holders, and when there are relatively few rents to be captured by power-holders.*¹⁸

Ett gott affärsklimat kännetecknas av förutsägbarhet, bl a avseende rättstillämpning och tilltro till rättssystemet. Korruption och bristen på lagstyre försvårar därför ekonomisk utveckling. Om ett kontraktsbrott inte med säkerhet kan tas till domstol och behandlas på ett rättvist och rättssäkert sätt eller om staten när som helst kan konfiskera deras egendom, blir människor mindre benägna att göra affärer. Då växer inte ekonomin och fattigdomen kan inte minska. När människor är mer benägna att tjäna pengar på systemet än att göra det genom produktiv verksamhet skapas det mindre välstånd. Detta gäller inte minst landets elit.

De informella institutionerna är svårare att förstå rent intuitivt. William Baumol är en av dem som har forskat om informella institutioner. Han beskriver till exempel hur sociala konventioner kan bidra till att förenkla eller försvåra för entreprenörer att verka. En god ekonomisk tillväxt kräver även ett socialt klimat där framgång uppmuntras.¹⁹

En annan viktig faktor i sammanhanget är tilliten människor emellan. Utan tillit hämmas ekonomisk och produktiv verksamhet och tillväxten och fattigdomsminskningen kan inte ta fart.²⁰

NÅGRA ORD OM KÄLLORNA

Det är en omöjlig uppgift att gå igenom allt det som skrivs på Sida. Jag har därför valt att använda mig av en rad olika dokument som får anses centrala när det gäller myndighetens policyformulering, för att få en så bred bild som möjligt av Sidas syn på fattigdom och på andra centrala begrepp i fattiga länders utveckling. Ett dokument är *Perspektiv på fattigdom*. Det presenteras på följande sätt på Sidas hemsida:

*Utvecklingssamarbetets mål är att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor. Perspektiv på fattigdom beskriver Sidas syn och förhållningssätt i detta arbete.*²¹

I förordet till dokumentet skriver dåvarande generaldirektören Maria Norrfalk att det "sammanfattar Sidas kunskap om fattigdom".²² Det är alltså inte vilken text som helst, utan en presentation av Sidas syn på och förhållningssätt till fattigdom i det svenska utvecklingssamarbetet. Enligt myndighetens hemsida utgör dokumentet "en tankekarta för Sidas arbete".²³

En annan källa är *Hur skall millenniemålen uppnås!*²⁴ Det är en webbsida som redogör för hur Sverige och Sida arbetar med att bidra till att FN:s millenniemål ska uppnås. Utöver dessa två dokument producerar Sida ett flertal flygblad eller kortare pamfletter om exempelvis kvinnor och utveckling som kommer att refereras till i texten. Dessa dokument ger tillsammans en fyllig bild av Sidas syn på fattigdom och fattigdomsbekämpning. Jag kommer även att referera till debattinlägg av representanter för Sida.

SIDA VS FORSKNINGEN

Nu ska vi gå igenom vad Sida säger i sina olika dokument, och kontrastera dessa utsagor med internationell forskning i utvecklingsekonomi. Vi börjar med synen på globalisering och global utveckling.

GLOBALISERING OCH DATA OM GLOBAL UTVECKLING

I förordet till *Perspektiv på fattigdom* skriver dåvarande generaldirektören Maria Norrfalk att *antalet fattiga människor är ganska konstant och att skillnaderna mellan fattiga och rika ökar både inom och mellan länder*.²⁵ Jag återkommer till en utförligare diskussion om distinktionen mellan relativ och absolut fattigdom, men kan redan här konstatera att FN:s millenniemål handlar om att halvera den absoluta fattigdomen, det vill säga förbättra för människor som lever på mindre än en amerikansk dollar om dagen. Millenniemålen handlar inte om att reducera skillnader.²⁶ Och enligt Sveriges officiella utvecklingspolitik (Politik för global utveckling, PGU) "bör politiken bidra till uppfyllandet av FN:s millenniedeklaration och millennieutvecklingsmålen".²⁷ Ändå betonar Sida relativ fattigdom. Det är ett politiskt och ideologiskt val.

Det rent felaktiga i meningen ovan är dock påståendet om att antalet människor i fattigdom, enligt Världsbankens och FN:s definition, är konstant. Sanningen är att antalet människor som lever på under en dollar om dagen har minskat med ungefär 500 miljoner sedan 1981 och för första gången på mycket länge har tagit sig under siffran en miljard.²⁸

När det gäller globalisering skriver Sida å ena sidan att "[u]nder de senaste decennierna har stora delar av världens befolkning fått betydligt bättre levnadsvillkor" och å andra sidan att "de flesta utvecklingsländerna hittills [har] haft föga nytta vare sig av den ökade internationella handeln eller av ökningarna i investeringar och kapital och inte heller av de stora framstegen inom informationsteknologin."²⁹

Två viktiga invändningar är på sin plats. För det första finns det en lång rad mycket små utvecklingsländer, vilket gör att det blir missvisande att använda uttrycket "de flesta utvecklingsländerna", åtminstone om man har ambitionen att ge en så korrekt bild av världen som möjligt. Om 50 länder med en miljon invånare inte har lyckats haka på globaliseringen samtidigt som Syd-, Ost- och Sydostasien, med mer än hälften av världens befolkning, har gjort det betyder det att världens fattiga som helhet har fått det mycket bättre. Frågan är varför Sida väljer att betona antalet *länder* i stället för antalet *människor*. Enligt PGU:n är ett av de två perspektiv som ska genomsyra det svenska utvecklingssamarbetet "fattiga människors (min kursiv) perspektiv på utveckling", inte fattiga länders.³⁰

Den andra invändningen är att det finns tydliga tecken på att de flesta utvecklingsländer har haft nytta av globaliseringen och informationsteknologin. Utvecklingsländerna i genomsnitt har sedan 1995 haft högre ekonomisk tillväxt än den utvecklade världen. Faktum är att utvecklingsländernas andel av den globala BNP-tillväxten ökat från omkring hälften på 1990-talet till omkring två tredjedelar i mitten av 2000-talet. Deras andel av den totala världshandeln har också ökat markant.³¹ År 2006 var utländska direktinvesteringar i utvecklingsländer 47 gånger större än de var 1980.³² Dessutom har det så kallade digitala gapet ("digital divide") mellan den rika och den fattiga delen av världen minskat dramatiskt, åtminstone när det gäller mobiltelefoner.³³ Bara i Afrika fanns det 2006 hela 198 miljoner mobiltelefonanvändare.³⁴

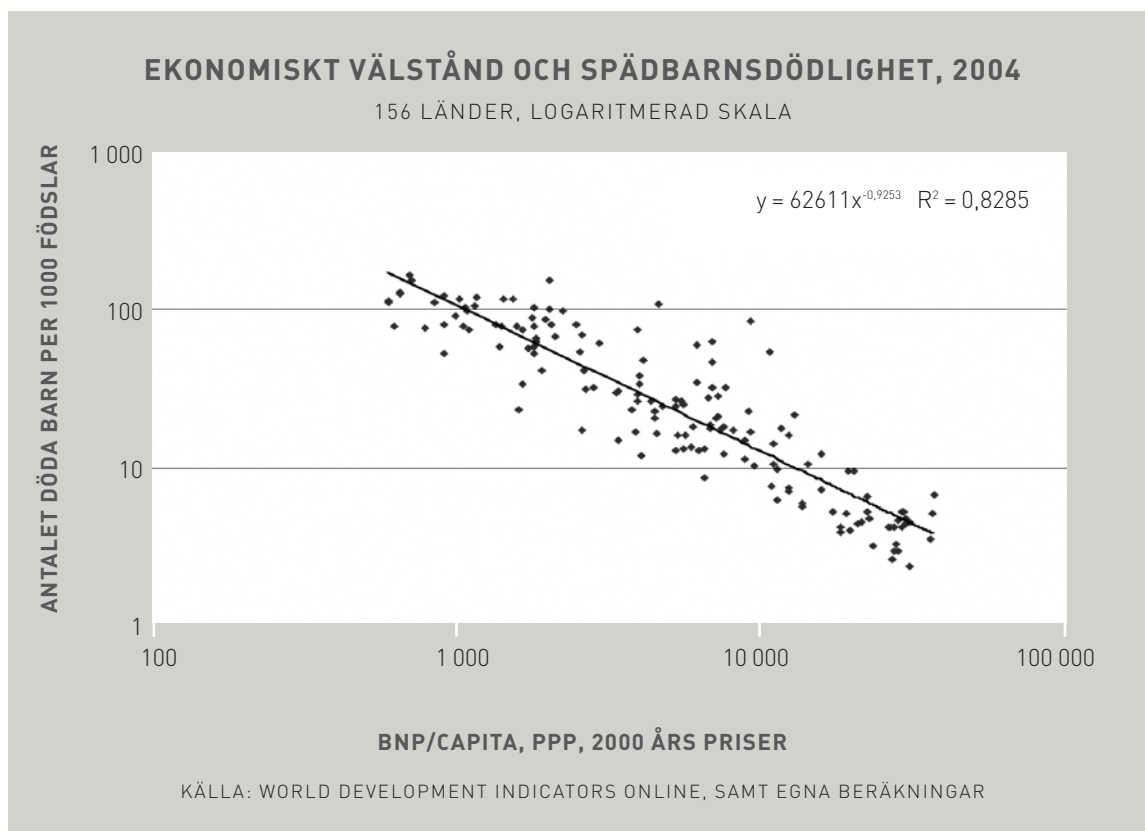
Sida tillstår att globalisering och ekonomisk tillväxt spelar roll vid bekämpandet av fattigdom. Men samtidigt målar myndigheten upp stora hotbilder, som att en ökad internationell ekonomisk integration riskerar göra de fattiga och svaga än mer maktlösa. "Det hot som måste förebyggas är att globaliseringen ökar skillnaderna mellan dem som i första hand kan dra nytta av de processer som sätts igång och de människor som riskerar att utestängas eller påverkas negativt."³⁵ Det påstådda hotets existens beläggs inte.

EKONOMISK TILLVÄXT

Ekonomisk tillväxt är helt avgörande för fattigdomsbekämpning. Lite förenklat skulle man kunna beskriva det hela så här: Fattigdom är brist på resurser. Resurser skapas av ekonomisk tillväxt. Det finns inga exempel på länder som framgångsrikt bekämpat fattigdom utan en uthållig ekonomisk tillväxt. Världsbanksekonomen Aart Kraay skriver att "sustained poverty reduction is impossible without sustained growth".³⁶

Men tillväxten har inte bara positiva effekter på ren fattigdomsbekämpning, utan är också den viktigaste förklaringen till förbättrad hälsa i fattiga länder. Enligt Hans Rosling, världsberömd professor i internationell hälsa vid Karolinska Institutet, kan 80 procent av skillnader i dödlighet mellan länder förklaras av skillnader i ekonomiskt välstånd. Med tillväxt skapas resurser för sjukvård och utbildning. Och då förbättras vår hälsa och vår kunskap ökar.

Diagrammet nedan visar på sambandet mellan ekonomiskt välstånd och låg spädbarnsdödlighet. Ju högre välståndsnivå ett land har, desto fler barn överlever sitt första levnadsår.

"Growth is not a cure-all, but lack of growth is a kill-all", skriver professorn i utvecklingsekonomi vid Oxforduniversitetet, Paul Collier, i sin senaste bok *The bottom billion*.³⁷

Således skriver Sida också att "[f]attigdomens kärna utgörs av brist på materiella tillgångar..." och att "[e]n bärkraftig global minskning av fattigdom kräver hög ekonomisk tillväxt".³⁸ Men sedan menar myndigheten att tillväxt inte är tillräckligt. "En stabil och hög ekonomisk tillväxt räcker inte. Det måste också finnas en väl anpassad institutionell bas att bygga på."³⁹ Myndigheten refererar sedan till sådant som äganderätter, god makroekonomisk politik, och kamp mot korruption. Men dessa faktorer är, som vi såg i inledningen, institutionella *förutsättningar* för tillväxt, inte dess *komplement*, vilket Sida enligt citatet ovan menar att de är.

Sida understryker också betydelsen av att se till att tillväxten verkligen kommer de fattiga till del. "Man kan därför inte begränsa sig till att enbart se på tillväxtens storlek, man måste också undersöka hur den faktiskt påverkar fattigdomen."⁴⁰

Också i denna fråga råder det oenighet i forskarvärlden. Det finns studier som tyder på att det finns tillväxt som inte minskar fattigdomen.⁴¹ Men det finns också forskare som menar att tillväxt per definition är "pro-poor". Aart Kraay har visat att betoningen av "pro-poor" growth är, om inte ogrundad, så i alla fall överbetonad. "[T]he cross-country differences in the extent to which growth is more or less pro-poor are dwarfed by cross-country differences in growth performance itself."⁴² Deininger och Squire har visat att fattiga vinner mest på tillväxt och drabbas hårdast av brist på sådan.⁴³ Ravallion och Chen har funnit ett mycket starkt samband mellan tillväxt och fattigdomsminskning.⁴⁴ Kunskapsläget i denna fråga är alltså osäkert.

Stephan Klasen har i litteraturgenomgång visat att begreppet "pro-poor growth" är synnerligen flytande och svårt att definiera och att forskningen bidragit med få policyrekommendationer.⁴⁵ I *Perspektiv på fattigdom* förespråkar Sida en lång rad offentliga ingrepp och åtgärder för att se till att tillväxten når de fattiga. Det handlar bland annat om skatter, offentliga välfärds-system och offentlig omfördelning av resurser.⁴⁶ "En stark fokusering på sociala sektorer i den nationella budgeten är ofta ett viktigt steg på vägen mot en allmän höjning av välståndet i ett land."⁴⁷ Men Klasens genomgång visar att det inte råder någon vetenskaplig konsensus kring behovet av en aktiv stat för att åstadkomma "pro-poor growth":

*In particular, the critical policy areas of inequality reduction and the scale and scope of activist state policies to support pro-poor growth remain controversial, and further research and policy work is urgently needed.*⁴⁸

Det är naturligtvis inte fel av Sida att resonera kring vad som krävs för att tillväxten ska få komma de fattiga till del, men de metoder Sida förespråkar tenderar att vara motiverade av något annat än vetenskapligt grundad kunskap.

FATTIGDOM OCH OJÄMLIKHET

Det finns i grunden två sätt att se på fattigdom, antingen som ett relativt eller som ett absolut begrepp. Enligt det relativa synsättet bestäms fattigdom utifrån relationen till andra människor, medan det absoluta synsättet utgår från en viss norm, en fastställd gräns man måste nå över för att inte betraktas som fattig. Det är en grundläggande skillnad, och valet avgörs ofta av vilken ideologisk grundinställning man har.

Sida tar tydligt ställning för det relativa fattigdomsbegreppet. I *Perspektiv på fattigdom* står det rakt ut att fattigdomen är relativ.⁴⁹ Trots citatet ovan om att "fattigdomens kärna utgörs av brist på materiella tillgångar" tänker alltså myndigheten inte primärt på brist på resurser när den talar om fattigdom, utan snarare på ekonomiska och sociala skillnader.

Även om ett relativt fattigdomsbegrepp har ett flertal fördelar när det gäller att beskriva fattigdomens karaktär finns det en hel del problem med synsättet. En svensk student med en inkomst på 7 000 kronor i månaden kan enligt den relativa fattigdomsdefinitionen betraktas som fattig, medan en latinamerikansk bonde med samma inkomst snarare är att betrakta som välbärgad. Fattigdomen skulle enligt synsättet vara mindre i ett land där alla lever på mindre än en dollar om dagen än i ett land där några har en månadslön på 14 000 i månaden och andra på 65 000.

Relativ fattigdom kan också medföra att ojämnt fördelade välståndsökningar kan öka fattigdomen. Person A har i utgångsläget 10 kronor och person B 20 kronor. Om A:s tillgångar stiger till 20 kronor medan B:s tillgångar ökar till 100 kronor säger det sunda förnuftet att både A och B har blivit rikare. Använder man sig däremot av ett relativt fattigdomsbegrepp innebär den här inkomstökningen att A blir fattigare. Före inkomstökningen har A hälften av B:s välstånd. Efter ökningen har A bara 1/5 av B:s välstånd och har därför blivit "fattigare", trots att han har mer pengar.

Sidas tydliga ställningstagande för det relativa fattigdomsbegreppet har varken stöd i regeringens PGU-proposition eller i det regleringsbrev myndigheten fått av regeringen.⁵⁰

Visserligen talar regeringen om annat än materiella resurser:

Bristen på inkomst och materiella resurser är grundläggande men fattigdom omfattar även andra dimensioner av människors liv. Undernäring, bristande hälso- och sjukvård, arbetslöshet, barnarbete och riskfyllda arbetsförhållanden till svältlöner är många människors verklighet. Rättsövergrepp, missbruk, våld och sexuella övergrepp inom och utom familjen bidrar till osäkerhet och otrygghet.⁵¹

PGU:n betonar visserligen rättvisa och behovet av omfördelande mekanismer. Men något tydligt stöd för det relativa fattigdomsbegreppet finns inte.

OMFÖRDELNING OCH SKATTER

Relativ fattigdom kan som sagt vara relevant när det gäller upplevd fattigdom. Och eftersom Sida enligt PGU:n ska arbeta efter fattiga människors perspektiv är det relevant för myndigheten att resonera kring upplevd fattigdom. Men om fattigdom definieras som ekonomiska skillnader blir slutsatsen lätt att fattigdomen bekämpas bäst genom att införa fördelningspolitiska program.

I *Perspektiv på fattigdom* talar Sida på flera ställen om behovet av "rättvis fördelning" och "social utjämning". Myndigheten skriver exempelvis att "[f]rågor som ojämlikhet behöver därför tas upp innan man vidtar åtgärder för att öka tillväxten."⁵²

Visserligen har Sida stöd i PGU:n när det gäller behovet av offentliga omfördelningsmekanismer, men hur väl fungerar omfördelning som fattigdomsbekämpare i riktigt fattiga utvecklingsländer?⁵³

Enligt nationalekonomen Todd Moss, vid Center for Global Development, skulle en total utjämning av inkomsterna i 27 av de 47 länderna i Afrika söder om Sahara resultera i att alla människor i respektive land skulle leva i extrem fattigdom.⁵⁴ Ett talande exempel är att även om vi hade fördelat alla inkomster och tillgångar helt jämnt i Sverige på 1870-talet hade vi fortfarande haft en genomsnittlig levnadsnivå som den som Moçambique har i dag.⁵⁵

Faktum är att för de flesta rika länder har ordningen varit den motsatta jämfört med vad Sida påstår. Utveckling kommer först och omfördelning tar inte vid förrän ett land blivit så rikt att det har råd med de skadliga effekterna av de höga skatter som krävs för omfördelning.⁵⁶

Kopplat till synen på omfördelning är naturligtvis synen på skatt. Också här tar Sida tydligt ställning. "Ett väl fungerande skattesystem är nödvändigt för fattigdomsminskning [...] Progressiva skatter – eller åtminstone frånvaron av regressiv beskattning – gör att fattiga människor inte tvingas bidra med en orättvist stor andel för att täcka offentliga kostnader."⁵⁷

Sunt förnuft säger att regressiv beskattning skulle försvåra fattigdomsbekämpning. Men en betoning av progressiv beskattning behöver inte höra ihop med en väl fungerande fattigdomsbekämpning. En rad länder i östra och centrala Europa har under det senaste decenniet visat att ekonomisk utveckling och proportionell skatt mycket väl kan gå hand i hand.

Sida hänvisar inte till några fakta eller någon forskning som stöder påståendet att ett skattesystem liknande det svenska skulle minska fattigdomen. Inte heller har myndigheten stöd i PGU:n för ställningstagandet för ett progressivt skattesystem. Regeringen skriver där endast om behovet av "en effektiv skatteuppbörd" och "ett effektivt skattesystem".⁵⁸ Däremot finns det studier på att just progressiv skatt är negativt för tillväxten och därmed troligen även för fattigdomsbekämpning.⁵⁹ Och faktum är att inget skattesystem i världen kan omfördela bort fattigdom i ett land med en genomsnittlig inkomst på ett par dollar om dagen.

JÄMSTÄLLDHET MELLAN KÖNEN

Könsdiskriminering är en av de största orsakerna till fattigdom i en värld där 99 procent av världens samlade förmögenheter ägs av män och 90 procent av inkomsterna tillfaller män.

Så står det i Sidas skrift *Jämställdhet gör världen rikare*.⁶⁰

Det mesta av den forskning som undersökt frågan har kommit fram till att bristande jämställdhet kan bidra till fattigdom. Dels kan ojämställdhet förstärka den fattigdom som redan existerar, dels har ökad jämställdhet visat sig kunna öka ett lands tillväxt (och därmed minska fattigdomen).⁶¹ Det finns dock forskare som hävdar motsatsen.⁶²

Men kan det verkligen vara så att könsdiskriminering är "en av de största orsakerna till fattigdom"? Vilka belägg har myndigheten för påståendet?⁶³

Sida hänvisar inte till någon källa som ger stöd åt meningen. Inte heller i PGU:n beläggs påståendet.⁶³ I Globkom, den omtalade parlamentariska kommitté vars rapport ligger till grund för PGU:n, finns det dock en referens i frågan.⁶⁴ Det handlar om en rapport från Världsbanken som visserligen slår fast att bristen på jämlikhet mellan könen hämmar utveckling på olika sätt, men något stöd för att det skulle vara *en av de största orsakerna till fattigdom* finns inte.⁶⁵

Hur kommer det sig då att Sida gör ett sådant påstående? Ett svar kan finnas i den glidning i formuleringen man kan se från Globkom, via regeringens proposition till Sidas pamflett. Globkom kallar bristen på jämlikhet och diskriminering av kvinnor för "ett stort utvecklingshinder" medan regeringen skriver att "[k]önsdiskriminering är en av orsakerna till fattigdom och ett grundläggande hinder för en rättvis och hållbar global utveckling."⁶⁶ Sida gör alltså om de folkvaldas uttryck "en av orsakerna" och "ett stort hinder" till "en av de största orsakerna".

Intressant att notera är också att Sida undviker frågan om i vilken riktning sambandet mellan utveckling och jämställdhet är starkast. Precis som ökad jämställdhet kan mildra fattigdom i vissa fall så tenderar tillväxt och minskad fattigdom också att medföra en ökad jämställdhet.⁶⁷

HUR SKA MILLENNIEMÅLEN UPPNÅS?

Om *Perspektiv på fattigdom* kan tyckas abstrakt är webbsidan *Hur ska millenniemålen uppnås?* desto mer konkret.⁶⁸ Här får Sida chansen att beskriva sin syn på hur man bekämpar fattigdom och hur myndigheten därmed kan bidra till att FN:s millenniemål uppnås.

Texten ger dock inga svar, utan ställer frågor. Sida väljer ofta att beskriva problemets vikt snarare än att diskutera hur det kan lösas. Det märks redan i första stycket om hållbar utveckling där Sida konstaterar att det är de fattigaste som drabbas hårdast av miljöproblem. Myndigheten skriver vidare att "[p]å lång sikt är en hållbar utveckling nödvändig för alla. Det kräver en miljömässig, ekonomisk och social utveckling som inte leder till överutnyttning av jordens resurser". Någon beskrivning av hur en sådan utveckling ska gå till saknas dock.

Fenomenet går igen när det gäller fred. "Krig och konflikter orsakar stort lidande i form av skador, förlorade utbildningsmöjligheter, överbelastning på sjukvård och minskade chanser till självförsörjning. Ofta drabbas de fattigaste och mest utsatta hårdast. Krig och konflikter orsakar också kapitalförstörelse på gjorda investeringar, privata och offentliga, och ger svåra skador på livsmiljön." Däremot uteblir idéerna kring hur man bäst arbetar för fred.

Liknande resonemang återfinns även under punkterna "Demokrati", där man konstaterar att målet ska uppnås genom att "alla ska ha möjlighet att påverka i samhället och kunna uttrycka sig fritt", och "Respekt för mänskliga rättigheter", där den enda lösning som ges är att "alla måste kunna känna sig trygga och ha skydd mot fysiska och juridiska övergrepp". Under punkten "Hälsa" nämns att "alla behöver en fungerande sjukvård till rimlig kostnad".

Vägen till målet beskrivs alltså genom att formulera målet en gång till, men med starkare ord. Det är vackert formulerat, men för den som på allvar önskar göra något åt fattigdomen är det mindre intressant. Sidans resonemang skulle kunna sammanfattas som att millenniemålen ska uppnås genom att millenniemålen uppnås.

**FUNGERAR
BISTÅND?**

Huruvida bistånd har någon positiv effekt på mottagarländerna är en omtvistad fråga. Inte minst gäller det sambandet mellan bistånd och tillväxt.

BISTÅND OCH TILLVÄXT

Som diskuterades i inledningen är ekonomisk tillväxt helt nödvändig för en långsiktig fattigdomsbekämpning.⁶⁹ Biståndet har därför ofta syftat till att stimulera tillväxt i mottagarländerna. Sida menar även att så sker. Så här skrev den tillförordnade generaldirektören Göran Holmqvist i en debattartikel i Expressen i maj 2007:

De senaste tio åren har ett femtiotal vetenskapliga artiklar av framstående ekonomer publicerats om detta. Nästan alla har dragit slutsatsen att bistånd påverkar ländernas ekonomiska utveckling positivt.⁷⁰

Det har naturligtvis skrivits fler än ett femtiotal vetenskapliga artiklar på temat biståndutveckling de senaste 10 åren. Vad Sida gör här är att referera till en enda så kallad litteraturstudie av Mark McGillivray m fl, på FN:s World Institute for Development Economics Research. McGillivray m fl har i rapporten gått igenom 50 uppsatser och kommit till slutsatsen att de flesta finner ett positivt samband, det vill säga att bistånd leder till tillväxt.⁷¹ Men det är inte seriöst att dra en så kategorisk slutsats utifrån en enda studie. Det finns exempelvis en ännu större litteraturstudie, som har undersökt 100 uppsatser, som kommer fram till motsatt resultat: "The AEL [aid effectiveness literature] has not established that aid works."⁷²

Sida försöker med ovanstående utsaga göra gällande att det råder något slags vetenskapligt konsensus kring frågan om bistånd ger tillväxt. Det är helt enkelt inte sant. I stället är frågan om sambandet mellan bistånd och tillväxt i allra högsta grad fortfarande öppen. Så här formulerade sig några biståndsentusiastiska forskare vid det ansedda och oberoende Kielinstitutet när de hösten 2006 försökte sammanfatta diskussionen:

The controversy on whether foreign aid promotes economic growth in developing countries is far from resolved.⁷³

Låt mig snabbt sammanfatta de senaste tio årens debatt i frågan, och återge de mest centrala publikationernas huvudsakliga innehåll och resultat.

År 2000 kom en studie som i några år fick stor uppmärksamhet. Det var världsbanks-ekonomerna Craig Burnside och David Dollar som sade sig kunna visa att bistånd har positiva

effekter på BNP-tillväxten i mottagarländer som för en god ekonomisk politik, i form av goda statsfinanser, låg inflation och internationell öppenhet.⁷⁴ Det finns även andra studier som har visat på ett liknande samband.⁷⁵

Resultaten från Burnside och Dollar har dock blivit avfärdade. Resultatet håller nämligen bara för just den tidsperiod som de har studerat. När ekonomerna William Easterly, Ross Levine och David Roodman gjorde en likadan studie, men över längre tidsperiod, fanns det inte längre något samband mellan BNP-tillväxt och bistånd, inte ens i länder som för en god ekonomisk politik.⁷⁶

En översiktlig studie av Världsbankens forskning, gjord av en panel med några av världens mest berömda tillväxtforskare, dömer också ut Burnside-Dollarstudien. Utvärderarna menar att rapporten innehåller en hel del mättningsfel, bland annat är det svårt att se vad som verkligen är konsekvenser av biståndet och vad som kan hänföras till andra orsaker.⁷⁷

En annan studie som har fått uppmärksamhet är gjord av ett antal forskare vid Center for Global Development i Washington. De betonar vikten av att skilja på sådant bistånd som faktiskt har tillväxt som mål, och annat bistånd. Och om man undersöker effekterna av sådant bistånd som sägs vara tillväxtfrämjande så finner de ett samband.⁷⁸

Men även denna studie har avfärdats av två ekonomer vid Internationella valutafonden som också kunde avfärda Burnside-Dollarhypotesen.⁷⁹

Såväl policydebatten som den akademiska diskussionen i denna fråga är inte på något sätt avklarad utan kommer med stor sannolikhet att fortsätta ett bra tag till. Det är långt kvar till den konsensus Sidaföreträdare som Göran Holmqvist antyder.

Förutom ovannämnde McGillivray är Jeffrey Sachs en forskare som det svenska biståndsetablissemanget brukar hänvisa till för att finna stöd åt tesen att bistånd ger tillväxt.⁸⁰ Enligt Sachs måste fattiga länder få bistånd för att lösa det han kallar investeringsfällan (investment gap). Sachs menar att de fattigaste länderna är för fattiga för att ha råd att göra de investeringar som krävs och att de därför är i behov av bistånd, "the big push", för att "komma igång".⁸¹

Idén om behovet av "the big push" för att ta länderna ur fattigdomen är inte ny, utan den går tillbaka till den amerikanske forskaren Walt Whitman Rostow, som i början av 1960-talet förde fram sin teori om de fem utvecklingsstadierna och att det gäller för länder att ta sig till den nivå där tillväxten är självgenererande.⁸²

Men som framgår av genomgången av den internationella utvecklingsforskningen i inledningen ligger varken Rostow eller Sachs i mittfåran av den nutida akademiska forskningen. Sachs har också fått omfattande kritik för grunderna i sin teori, som icke överensstämmande med verkligheten.

En punkt på vilken ett flertal välrenommerade forskare avfärdat Sachs är hans idé om fattigdomsfällor, vare sig det gäller investeringar eller annat. Länder som tidigare har befunnit sig i det Sachs kallar investeringsfällor har kunnat ta sig ur dem och minska den extrema fattigdomen utan ökade inflöden av bistånd. Det gäller exempelvis Botswana, Indonesien, Indien och Pakistan.⁸³ Detta gäller också dagens rika länder. Sverige tog sig inte ur fattigdomen tack vare att internationellt bistånd hjälpte oss ut ur en investeringsfälla.

En annan kritikpunkt är att länder som en gång tagit sig ur fattigdomen inte sedan upplever uthållig tillväxt.⁸⁴ "The challenge in sub-saharan Africa, in short, seems to be not how to ignite a period of growth, but how to sustain it", som Nancy Birdsall uttrycker det.⁸⁵

BISTÅNDETS EFFEKTER PÅ ANNAT ÄN TILLVÄXT

Även om det inte finns något belagt samband mellan bistånd och tillväxt skulle bistånd kunna göra nytta på andra områden. Det är också något som representanter för biståndsindustrin ofta svarar när de konfronteras med ovanstående genomgång av forskningen. Vad finns det då för belägg för att biståndet ger resultat på andra områden?

Som tidigare nämnts finns det forskare som menar att det finns tillväxt som inte minskar fattigdom. Och även om det inte finns något belagt samband mellan bistånd och tillväxt, kan man tänka sig att biståndet skulle kunna minska fattigdom och ojämlikhet. Således skriver Sida i *Perspektiv på fattigdom* att myndigheten stöder en rad omfördelande mekanismer med fokus på de fattiga.⁸⁶ Men Sida presenterar inga belägg för att bistånd har några effekter på fattigdom och ojämlikhet.

Det är inte så konstigt, eftersom forskningen på området är begränsad. Men i Världsbankens World development report från 2006 hävdas generellt att biståndet hittills inte har kunnat minska ojämlikhet i mottagarländer, och en rapport från Inter-American Development Bank menar att bistånd varken minskar fattigdom eller ojämlikhet.⁸⁷

När det gäller hälsa fann författarna till en studie inget statistiskt säkerställt samband mellan bistånd till hälso- och utvecklingssektorerna och de totala utgifterna inom dessa sektorer.

Orsaken är problem med så kallad fungibilitet. Bistånd till exempelvis hälsovård kan leda till att mottagarlandet minskar de "egna" satsningarna på området och i stället helt eller delvis spenderar pengar som ursprungligen var öronmärkta för hälsovård på något annat område.⁸⁸

När det gäller demokrati fann Stephen Nack i en studie att det inte finns några bevis för att bistånd skulle medföra en ökad demokratisering i mottagarländerna.⁸⁹ Martin Paldam finner liknande resultat.⁹⁰ Däremot finns det forskning som visar att bistånd tar bort incitamenten hos mottagarländernas ledare att styra landet väl.⁹¹

Det verkar alltså svårt att påverka politik och institutioner i fattiga länder utifrån, en slutsats som har stor relevans för diskussionen om politikens och institutionernas betydelse för tillväxt och fattigdomsbekämpning. Om det är den institutionella kvaliteten som förklarar varför länder är fattiga, och biståndet ska bekämpa fattigdomen, borde alltså det mesta av biståndet syfta till att skapa goda institutioner. Det är detta resonemang som låg bakom både de krav som Världsbanken och IMF ställde på låntagare i the Washington Consensus och det arbete för god samhällsstyrning som exempelvis Sida bedriver.

Men det har alltså visat sig svårt att med externa påtryckningsmedel få till de förändringar som krävs för att skapa en institutionell miljö som främjar utveckling.

"The only generalization is that there is no general recipe - and outsiders are unlikely to help if they try to push institutional forms and norms that have worked for them, in one place and time, as the solution for others at another place and time", skriver Nancy Birdsall.⁹²

Frågan om möjligheten för oss i den rika världen att skapa gynnsamma miljöer i fattiga länder återkommer Timbro till i en senare rapport. Men en möjlig förklaring till misslyckandet ger William Easterly i sin bok *The white man's burden*. Easterly menar att anledningen till att biståndet misslyckats är att biståndsindustrin är full av planerare. Utvecklingsplaner har haft föga framgång, vare sig de kommer i den marxistiska/strukturellistiska varianten (1960-talets utvecklingsplanering) eller i den "nyliberala" (1980-talets Washington Consensus).

Efter 50 år och 16 biljoner kronor av internationellt utvecklingsarbete vet vi fortfarande inte om bistånd fungerar, det vill säga om resursöverföringarna får någon effekt på tillväxt och utveckling. De senaste 20 åren har bistånd utgjort i genomsnitt 14,5 procent av BNP i de 46 länderna mellan Sahara och Sydafrika.⁹³ Om bistånd fungerar borde det ha haft effekt.

Det ska också påpekas att de studier som finner ett samband mellan bistånd och tillväxt ger ett svagt resultat, företrädesvis under vissa förutsättningar. Givet de urval som studierna har innebär det att det finns många länder där det finns ett negativt samband. Detta borde mana till eftertanke.

AVSLUTNING

I inledningen ställdes följande frågor: Hur djup är insikten i det svenska biståndsetablissemanget om *förutsättningarna för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor*, hur stor är kunskapen om vilken roll Sverige kan spela och hur sanna är de påståenden Sida gör om exempelvis fattigdom och bistånd?

Insikten verkar vara låg. Sida ger inte bara uttryck för en felaktig uppfattning om den globala utvecklingen, myndigheten verkar dessutom ha svag kunskap om utvecklingen och dess mekanismer. Användandet av för verksamheten centrala begrepp är snedvridet, och referenser till internationell forskning är starkt selektiva.

SIDA VS FORSKNINGEN		
TEMA	SIDA	FORSKNINGEN
VÄRLDSFATTIGDOMEN	Antalet fattiga i världen är ganska konstant	500 miljoner människor har tagit sig ur fattigdomen sedan 1980
U-LÄNDERNA OCH HANDEL	De flesta u-länder har inte haft nytta av den ökade internationella handeln	U-ländernas andel av världshandeln är den högsta sen 1950, på 31 procent
"PRO-POOR GROWTH"	Politiken ska se till att tillväxten blir pro-poor	Ingen konsensus finns, vare sig om begreppet eller om det offentliga roll
OMFÖRDELNING	Först måste man ta bort ojämlikheter, sedan få igång tillväxten	Ojämlikhet har negativa effekter på tillväxt, men det har omfördelning också
SKATT	Progressiv skatt nödvändig för fattigdomsminskning	Progressiv skatt negativ för tillväxten
JÄMSTÄLLDHET	Könsdiskriminering en av de största orsakerna till fattigdom	Könsdiskriminering har en negativ effekt på tillväxt och utveckling
BISTÅND OCH TILLVÄXT	Bistånd ger tillväxt	Ingen konsensus

Jag påstår inte att den forskning jag refererar till i denna rapport är den enda som finns. Däremot har jag försökt återge en så neutral bild av forskningsläget som möjligt. Visserligen har Sida säkert forskare som ger stöd till flera av myndighetens påståenden, men kunskapen är inte så säker som Sida påstår att den är. Det gäller inte minst frågan om sambandet mellan bistånd och tillväxt.

Det osäkra kunskapsläget om biståndets effekter leder till en reflektion. Varför ska bevisbördan om biståndets effekter ligga på dem som inte med automatik godtar den officiella retoriken om biståndet? Borde det inte vara så att den som ska behöva bevisa att pengarna får effekt är den som vill göra av med mer än 30 miljarder?

En del av Sidas utsagor är rent av osanna. Särskilt anmärkningsvärda är de fall där Sida verkar ha utvecklat en egen policy och egna uppfattningar, bortom det mandat myndigheten har fått av riksdag och regering.

Snedvridningen och den bristande kunskapen gör att det svenska utvecklingssamarbetet blir sämre än det skulle kunna vara. Problemet blir inte mindre av att Sida lägger 180 miljoner kronor per år på opinionsbildning om bistånd och global utveckling.

Det finns anledning för riksdag och regering att vidta åtgärder för att skapa en förändring. Den nyligen utnämnde generaldirektören för Sida, Anders Nordström, bör ta tag i problemet så fort han tillträder.

REFERENSER

- Acemoglu, Daron, Johnson, Simon & Robinson, James (2004), "Institutions as the fundamental cause of long-run growth". Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research (NBER Working Paper 10481). Abstract, <www.nber.org/papers/w10481>.
- Banerjee, Abhijit m fl (2006), *An evaluation of World Bank research 1998-2005*. Washington, DC: The World Bank, <<http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/84797-1109362238001/726454-1164121166494/RESEARCH-EVALUATION-2006-Main-Report.pdf>>.
- Barro, Robert (1996), "Determinants of democracy". *I Mimeo*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Barro, Robert (1997), *Determinants of economic growth : a cross-country empirical study*. Cambridge MA: MIT Press.
- Barro, Robert & Lee, Jong-Wha (1994), "Sources of economic growth", i *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, vol 40 (juni), sid 1-46.
- Baumol, William J (1990), "Entrepreneurship : productive, unproductive, and destructive". *Journal of Political Economy*, vol 98 nr 5, part 1, sid 893-921.
- Berg, Andy m fl (2006), "What makes growth sustained?" Manuskript. Washington, DC: Internationella valutafonden, <www.webmeets.com/files/papers/LACEA-LAMES/2006/492/Durationpaper2.pdf>.
- Bigsten, Arne (2003), *Utvecklingens ekonomi och politik*. Lund: Studentlitteratur.
- Birdsall, Nancy (2007), "Do no harm : aid, weak institutions and the missing middle in Africa". Washington, DC: Center for Global Development, <www.cgdev.org/content/publications/detail/13115>.
- Bourguignon, François (2003), "The growth elasticity of poverty reduction : explaining heterogeneity across countries and time periods", i Eicher & Turnovsky (red), *Inequality and growth*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Bräutigam, Deborah & Knack, Stephen (2004), "Foreign aid, institutions and governance in sub-Saharan Africa". *Economic Development and Cultural Change*, vol 52, sid 255-285.
- Burnside, Craig & Dollar, David (2000), "Aid, policies and growth". *American Economic Review*, vol 90 nr 4 (september), sid 847-868.
- Calderón, M C, Chong, A & Gradstein, M (2006), "Foreign aid, income inequality and poverty". Washington, DC: Inter-American Development Bank (Working Paper 547). <www.iadb.org/res/publications/pubfiles/pubWP-547.pdf>.
- Chen, Shaohua & Ravallion, Martin (2000), "How did the world's poorest fare in the 1990s?" Washington, DC: The World Bank/Development Research Group (Policy Research Working Paper 2409). <www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2000/08/26/000094946_00081406502730/Rendered/PDF/multi_page.pdf>.

Chen, Shaohua & Ravallion, Martin (2004), "How have the world's poorest fared since the early 1980s?" Washington, DC: The World Bank/Development Research Group (Policy Research Working Paper 3341), <www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2004/07/22/000112742_20040722172047/Rendered/PDF/wps3341.pdf>.

Clemens, Michael A, Radelet, Steven & Bhavnani, Rikhil (2004), "Counting chickens when they hatch : the short term effects of aid on growth". Washington, DC: Center for Global Development (CGD Working Paper 44), <http://www.cgdev.org/files/2744_file_CountingChickensFINAL3.pdf>.

Collier, Paul, (2007), *The bottom billion : why the poorest countries are failing and what can be done about it*. New York: Oxford University Press.

Collier, P & Dollar, D (2001a), "Can the world cut poverty in half? : how policy reform and effective aid can meet international development goals". *World Development*, vol 29, sid 1787-1802.

Collier, P & Dollar, D (2001b), *Globalization, growth and poverty : building an inclusive world economy*. Washington, DC/New York: World Bank/Oxford University Press.

Deininger, Klaus & Squire, Lyn (1998), "New ways of looking at old issues : inequality and growth". *Journal of Development Economics*, vol 57.

Diakonia (2006), "Vad kan bistånd göra för nytta?" Sundbyberg, <www.diakonia.se/sa/node.asp?node=658&sa_template_url=%2Ftemplates%2Fdiakonia%2Fprint.asp>.

Dollar, D & Gatti, R (1999), "Gender inequality, income and growth : are good times good for women?" *Mimeo*. Washington, DC: Världsbanken, <www.onlinewomeninpolitics.org/beijing12/goodtimes.pdf>.

Dollar, D & Kraay, A (2000), "Growth is good for the poor". *Mimeo*. Washington, DC: Världsbanken. Tillgänglig på <www.worldbank.org/research/growth/absddolakraay.htm>.

Doucoulagos, Hristos & Paldam, Martin (2005), "Aid effectiveness on growth : a meta study". Melbourne: Deakin University / Aarhus: University of Aarhus, <www.econ.au.dk/fag/2515/E_2005/Week%2038%20curriculum%202.pdf>.

Dovern, Jonas & Nunnenkamp, Peter (2006), "Aid and growth accelerations : an alternative approach to assess the effectiveness of aid". *Kyklos*, vol 60 nr 3, sid 359-383. Kiel: The Kiel Institute for World Economy (Kiel Working Paper 1296), <www.uni-kiel.de/ifw/pub/kap/2006/kap1296.pdf>.

Easterly, William (2005), "Reliving the 50s : the big push, poverty traps, and takeoffs in economic development". Washington, DC: Center for Global Development (CGD Working Paper 65), <www.cgdev.org/files/3486_file_WP_65_1.pdf>.

Easterly, William (2006), *The white man's burden : why the West's efforts to aid the rest have done so much ill and so little good*. New York: The Penguin Press.

Easterly, W, Levine, R & Roodman, D (2003), "New data, new doubts : revisiting 'aid, policies, and growth'". Washington, DC: Center for Global Development (CGD Working Paper 65), <www.nyu.edu/fas/institute/dri/Easterly/File/aid_nber.pdf>.

- Feyzioglu, Tarhan, Swaroop, Vinaya & Zhu, Min (1996), "Foreign aid's impact on public spending". Washington, DC: Världsbanken (Policy Research Working Paper 1610), <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=636129#PaperDownload>.
- Gradstein, Mark (2007), "Institutional traps and economic growth". Washington, DC: Center for Economic Policy Research (Discussion paper series 6414), <www.econ.cam.ac.uk/research/aidt/papers/gradstein.pdf>.
- Hall, Robert E & Jones, Charles I (1998), "Why do some countries produce so much more output per worker than others?" Stanford, CA: Stanford University, <<http://elsa.berkeley.edu/~chad/pon400.pdf>>.
- Hoekman, Bernard & Özden, Çağlar (2005), "Trade preferences and differential treatment of developing countries : a selective survey". Washington, DC: The World Bank, april (World Bank Policy Research Working Paper 3566).
- Holmqvist, Göran (2007), "Vårt bistånd ger resultat". *Expressen* 28 maj. <www.expressen.se/debatt/1.697616/vart-bistand-ger-resultat>.
- IMF (2007), *World economic outlook 2007 : globalization and inequality*. Washington, DC: International Monetary Fund, oktober, kap 1, "Global prospects and policies", <www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2007/02/pdf/c1.pdf>.
- ITU (2005), "The unwired continent : Africa's mobile success story". Geneva: International Telecommunications Union, <www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/at_glance/Africa_EE2006_e.pdf>.
- ITU (2006a), "Mobiltelefonanvändare per 100 invånare, 1994–2006", tabell. Geneva: International Telecommunications Union, <www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/ict/graphs/mobile.jpg>.
- ITU (2006b), "Market information and statistics". Geneva: International Telecommunications Union, <www.itu.int/ITU-D/ict/statistics/ict/index.html>.
- Jolly, Richard m fl (2004), *UN contributions to development thinking and practice*, Bloomington, IN: Indiana University Press, sid 68.
- Klasen, Stephan (1999), "Does gender inequality reduce growth and development? : evidence from cross-country regressions". Washington, DC: Världsbanken: Workshop for the World Bank Policy Research Conference on Gender and Development, Oslo 23–25 juni (Policy Research Report on Gender and Development, Working paper series 7), <<http://siteresources.worldbank.org/INTGENDER/Resources/wp7.pdf>>.
- Klasen, Stephan (2003), "In search of the Holy Grail : how to achieve pro-poor growth". Göttingen: Ibero America Institute for Economic Research (IAI), (Discussion Papers 096), <http://wiwi.uni-goettingen.de/vwlseminar/working_papers/ibero/DB96.pdf>.
- Knack, Stephen (2000), "Does foreign aid promote democracy?" Washington, DC: Världsbanken/Claremont, CA: The IRIS Center (Working Paper 238), <<http://ssrn.com/abstract=260047> or DOI: 10.2139/ssrn.260047>.

- Knack, S & Zak, P (2001), "Trust and growth". *Economic Journal*, vol 111, nr 470, sid 295-321.
- Kraay, Aart (2005), "Aid, growth, and poverty". Presentation for IMF Seminar on foreign aid and macroeconomic management, Maputo, Mozambique 14–15 mars. Washington, DC: International Monetary Fund, <<http://siteresources.worldbank.org/DEC/Resources/IMFMozConfinal.pdf>>.
- Kraay, Aart & Raddatz, Claudio (2005), "Poverty traps, aid, and growth". Washington, DC: Världsbanken (WPS 3631), <www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/2005/06/15/000016406_20050615143926/Rendered/PDF/wps3631.pdf>.
- Krause, Per (2007), *Det svenska biståndsberoendet : om intressen och värderingar inom den svenska biståndsindustrin*. Stockholm: Timbro.
- Lenin, Vladimir Iljitsj (1969), *Imperialismen som kapitalismens högsta stadium*. Stockholm: Zenit/Bo Cavefors bokförlag.
- Lindert, Peter & Williamson, Jeffrey (2001), "Does globalization make the world more unequal?" Uppsats presenterad vid en konferens organiserad av National Bureau of Economic Research, Santa Barbara 3–6 maj. Cambridge, MA: NBER, <http://post.economics.harvard.edu/faculty/jwilliam/papers/GlobalUnequal_10_25.pdf>.
- Lutherhjälpen (2007), "Så ska fattigdomen bekämpas – huvudriktlinjer och rekommendationer". Uppsala, <http://lutherhjälpen.svenskakyrkan.se/ArticlePages/200501/18/20050118162907_svkbje817/20050118162907_svkbje817.dbp.asp>.
- McGillivray, Mark m fl (2005), *It works; It doesn't; It can, but that depends... : 50 years of controversy over the macroeconomic impact of development aid*. Helsingfors: United Nations University/World Institute for Development Economics Research, (UNU-Wider Research Paper 2005/54).
- Markusen, J R m fl (1995), *International trade : theory and evidence*. New York: McGraw Hill.
- Millenniemaalen.nu. Stockholm: Svenska FN-förbundet/UNDP, <www.millenniemaalen.se/index.asp>.
- Moss, Todd J (2007), *African development : making sense of the issues and actors*. London & Boulder: Lynne Rienner Publishers.
- Norberg, Johan (2006), *När människan skapade världen*. Stockholm: Timbro.
- North, Douglass C (1991), "Institutions". *Journal of Economic Perspectives*, vol 5 nr 1, sid 97-112.
- North, Douglass C & Thomas, Robert Paul (1970), "An economic theory of the growth of the Western world". *Economic History Review*, New Series, vol 23 nr 1, sid 1-17.
- Paldam, Martin (2007), "Mere hjælp til Afrika : hvad vil man opnå?" *Økonomi og Politik*, vol 80 nr 2, 2-20, juni. <www.econ.au.dk/vip_htm/MPaldam/Papers/Afrika.pdf>.
- Prébisich, Raúl (1951), "ECLA Economic Survey of Latin America 1949". *Geographical Review*, vol 41, nr 1 (januari), sid 171-173.
- Rajan, Raghuran G & Subramanian, Arvind (2005), "Aid & growth : what does the cross-country evidence really show? Washington, DC: International Monetary Fund (IMF Working Paper WP/05/127), <www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2005/wp05127.pdf>.

- Regeringen (2002), *En rättvisare värld utan fattigdom*. Stockholm: Fritzes/Parlamentariska kommittén om Sveriges politik för global utveckling (SOU 2001:96), <www.regeringen.se/content/1/c4/16/39/e60c3a7e.pdf>.
- Regeringen (2003), "Gemensamt ansvar : Sveriges politik för global utveckling". Regeringens proposition 2002/03:122. Stockholm, <www.regeringen.se/content/1/c4/07/73/874fe3e0.pdf>.
- Regeringen (2006), "Regleringsbrev för budgetåret 2007 avseende Styrelsen för Internationellt Utvecklingssamarbete". Stockholm: Utrikesdepartementet, <www.sida.se/shared/jsp/download.jsp?f=Regleringsbrev2007.pdf&a=1837>.
- Ricardo, David (1821), *The principles of political economy and taxation*. 3 utg. London: John Murray.
- Rodrik, Dani, Subramanian, Arvind & Trebbi, Francesco (2004), "Institutions rule : the primacy of institutions over geography and integration in economic development". *Journal of Economic Growth*, vol 9, nr 2, juni, sid 131-165.
- Rostow, W W (1960), *The stages of economic growth*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sachs, Jeffrey (2005), *The end of poverty : economic possibilities for our time*. New York: Penguin Press.
- Seguino, Stéphanie (2000), "Gender inequality and economic growth : a cross-country analysis". *World Development*, vol 28, nr 7, sid 1211-1230.
- Sida (2003), *Regeringens riktlinjer och Sidas styrdokument*. Stockholm: Styrelsen för Internationellt Utvecklingssamarbete, <www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=107&a=1837&searchWords=regleringsbrev>.
- Sida (2004), *Perspektiv på fattigdom*. Stockholm: Styrelsen för Internationellt Utvecklingssamarbete, <www.sida.se/?d=118&a=1490>.
- Sida (2005), *Jämställdhet gör världen rikare*. Stockholm, <www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=118&a=3582>.
- Sida (2007a), *Hur ska millenniemålen uppnås?* Stockholm, <www.sida.se/sida/jsp/sida.jsp?d=1350&a=4887>.
- Sida (2007b), *Så arbetar Sverige och Sida med bistånd*, <www.sida.se/?d=105&language=sv_SE>.
- Smith, Adam (1976), *An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations*. Ed by Edwin Cannan. Chicago: University of Chicago Press.
- UNCTAD (2006), *World investment report*. New York: United Nations Conference on Trade and Development, <www.unctad.org/Templates/WebFlyer.asp?intItemID=3968&lang=1>.
- United Nations University Wider, "Mandate". Helsingfors: United Nations University/World Institute for Development Economics Research, <www.wider.unu.edu/mission/mission.htm>.
- Widmalm, Frida (2001), "Tax structure and growth : are some taxes better than others?" *Public Choice*, vol 107, nr 3-4.
- Wolf, Martin (2004), *Why globalization works : the case for the global market economy*. New Haven & London: Yale University Press.

WTO (2005), "Developing countries' goods trade share surges to 50-year peak : world trade 2004, prospects for 2005". Washington, DC: World Trade Organization (Pressmeddelande 401), <www.wto.org/english/news_e/pres05_e/pr401_e.htm>.

Världsbanken (2001), *Engendering development : through gender equality in rights, resources, and voice*. Washington, DC/Oxford: Världsbanken/Oxford University Press (A World Bank Policy Research Report), <www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2001/03/01/000094946_01020805393496/Rendered/PDF/multi_page.pdf>.

Världsbanken (2006), *World development report 2006 : equity and development*. Washington, DC: The World Bank, <www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/IW3P/IB/2005/09/20/000112742_20050920110826/additional/841401968_2005082630000837.pdf>.

Världsbanken (2007), *Poverty Drops Below 1 Billion, says World Bank*. Pressmeddelande om publicering av World development indicators 2007. Washington, DC: The World Bank (Press release 2007/159/DEC), <<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/NEWS/0,,contentMDK:21299914~pagePK:64257043~piPK:437376~theSitePK:4607,00.html>>.

FOTNOTER

- ¹ Sida (2007b).
- ² Den parlamentariska utredningen Globkom formulerade målet som "en förbättring av den fattiga människans levnadsvillkor", vilket regeringen och sedan riksdagen formulerade om till ovanstående fras.
- ³ Krause (2007).
- ⁴ Beroendeskolan hade en av sina främsta förespråkare i den argentinske ekonomen Raúl Prebisch, som först arbetade på ECLA, FN:s Economic Commission for Latin America, och som sedan blev chef för UNCTAD. Ett av hans viktigaste verk i denna strukturalistiska tradition är "ECLA Economic Survey of Latin America 1949". Det var med denna ideologiska och teoretiska bakgrund som omfattningen på dagens stora bistandsflöde motiverades initialt. Se Jolly m fl (2004), sid 68.
- ⁵ Hoekman & Özden (2005).
- ⁶ I det första fallet är naturligtvis Ost- och Sydostasiens utveckling ett tydligt exempel, men också länder som Botswana och Mauritius i Afrika, och Chile och Costa Rica i Latinamerika. Chile är också ett illustrativt exempel i det andra fallet, om man kontrasterar landets utveckling de senaste 30 åren med länder som Argentina och Peru, som har mycket liknande relationer till "centrum" i norr.
- ⁷ Bigsten (2003), sid 64.
- ⁸ Jolly m fl (2004), sid 103.
- ⁹ Den neoklassiska teorin är, som namnet antyder, utvecklad från de klassiska ekonomerna, främst Adam Smith. Den neoklassiska skolans födelse brukar dateras till 1870-talet med namn som Leon Walras och vidareutvecklades av bland andra John Maynard Keynes på 1930-talet och Robert Solow på 1950-talet.
- ¹⁰ Se exempelvis Barro (1997); North (1991), sid 97-112; samt Baumol (1990), sid 893-921.
- ¹¹ Hall & Jones (1998).
- ¹² Smith (1976); Ricardo (1821); För en mer modern diskussion, se Markusen m fl (1995).
- ¹³ Lindert & Williamson (2001).
- ¹⁴ I Sverige är organisationen Forum Syd en representant för den globaliseringskritiska delen av bistandsindustrin och på global nivå är FN-organet UNCTAD en representant.
- ¹⁵ Se exempelvis North & Thomas (1970), sid 1-17.
- ¹⁶ Gradstein (2007).
- ¹⁷ Rodrik, Subramanian & Trebbi (2004), sid 131-165.
- ¹⁸ Acemoglu, Johnson & Robinson (2004).
- ¹⁹ Baumol (1990), sid 893-921.
- ²⁰ Knack & Zak (2001), sid 295-321.
- ²¹ Sida (2004).
- ²² Sida (2004), sid 6.
- ²³ Sida (2003).
- ²⁴ Sida (2007a).
- ²⁵ Sida (2004), sid 5.
- ²⁶ Millenniemaalen.nu.
- ²⁷ Regeringen (2003), sid 19.
- ²⁸ Världsbanken (2007). Det ska sägas att *Fattigdom enligt Sida* publicerades i juni 2004. Då var kunskapsläget ett annat än i dag. Man trodde då att det endast var 400 miljoner människor som tagit sig ur den extrema fattigdomen (Chen & Ravallion, 2004). Sida skulle också kunna försvara sig med att den svenska utgåvan bara är en översättning av den engelska utgåvan, som är från 2002, men Norrfalks citat är från förordet, som är nytt för den svenska utgåvan från 2004. År 2002 uppskattades dessutom antalet människor som tagit sig ur fattigdomen sedan 1980 till 200 miljoner (Collier & Dollar, 2001b).
- ²⁹ Sida (2004), sid 17.
- ³⁰ Regeringen (2003), sid 19.
- ³¹ Källa: IMF (2007).

-
- ³² 1980 var utländska direktinvesteringar i utvecklingsländerna 8 miljarder dollar, mot 379 miljarder dollar 2006. Källa: UNCTAD (2006).
- ³³ Under de senaste fem åren har tillväxten av antalet mobiltelefonabonnemang uppgått till cirka 50 procent årligen. Källa: ITU (2006b). 1994 fanns det 27 gånger fler mobiltelefonanvändare i i-länderna än i u-länderna. 2004 var motsvarande siffra endast fyra gånger fler. Källa: ITU (2006a).
- ³⁴ Källa: ITU (2005).
- ³⁵ Sida (2004).
- ³⁶ Kraay (2005).
- ³⁷ Collier (2007).
- ³⁸ Sida (2004), sid 23 respektive sid 17.
- ³⁹ Sida (2004), sid 29.
- ⁴⁰ Sida (2004), sid 29.
- ⁴¹ Se exempelvis Bourguignon (2003).
- ⁴² Kraay (2005).
- ⁴³ Deininger & Squire (1998), sid 259-287.
- ⁴⁴ Chen & Ravallion (2000).
- ⁴⁵ Klasen (2003).
- ⁴⁶ Sida (2004), sid 29-34.
- ⁴⁷ Ibid, sid 30.
- ⁴⁸ Klasen (2003), sid 25.
- ⁴⁹ På sid 26 i Sida (2004) står det rakt ut att fattigdomen är relativ.
- ⁵⁰ Regeringen (2003) och Regeringen (2006).
- ⁵¹ Regeringen (2003), sid 9.
- ⁵² Sida (2004), sid 29.
- ⁵³ Se exempelvis Regeringen (2003), sid 69.
- ⁵⁴ Moss (2007), sid 91.
- ⁵⁵ Norberg (2006), sid 63.
- ⁵⁶ Barro (1996).
- ⁵⁷ Sida (2004).
- ⁵⁸ Regeringen (2003), sid 16 respektive sid 43.
- ⁵⁹ Widmalm (2001).
- ⁶⁰ Sida (2005).
- ⁶¹ Klasen (1999).
- ⁶² Se exempelvis Barro & Lee (1994), sid 1-46; samt Seguino (2000), sid 1211-1230.
- ⁶³ Regeringen (2003).
- ⁶⁴ Regeringen (2002), sid 151.
- ⁶⁵ Världsbanken (2001).
- ⁶⁶ Regeringen (2003), sid 25; samt Regeringen (2002), sid 47.
- ⁶⁷ Dollar & Gatti (1999).
- ⁶⁸ Sida (2007a).
- ⁶⁹ Bourguignon (2003).
- ⁷⁰ Holmqvist (2007).
- ⁷¹ McGillivray m fl (2005).
- ⁷² Doucouliagos & Paldam (2005).
- ⁷³ Doern & Nunnenkamp (2006).
- ⁷⁴ Burnside & Dollar (2000), sid 847-868.

-
- ⁷⁵ Tex Collier & Dollar (2001a), sid 1787-1802.
- ⁷⁶ Easterly, Levine & Roodman (2003).
- ⁷⁷ Banerjee m fl (2006).
- ⁷⁸ Clemens, Radelet & Bhavnani (2004).
- ⁷⁹ Rajan & Subramanian (2005).
- ⁸⁰ Se exempelvis Diakonia (2006), och Lutherhjälpen (2007).
- ⁸¹ Sachs (2005).
- ⁸² Rostow (1960).
- ⁸³ Kraay & Raddatz (2005); Easterly (2005); samt Birdsall (2007).
- ⁸⁴ Berg m fl (2006); samt Birdsall (2007).
- ⁸⁵ Birdsall (2007), sid 4.
- ⁸⁶ På sid 34 i Sida (2004) står det exempelvis att myndigheten stödjer "åtgärder inriktade på att öka sysselsättningen och produktiviteten och inkomsterna med särskilt fokus på fattiga människor"; "skattesystem och andra åtgärder inriktade på att omfördela inkomster och andra tillgångar på sätt som är fördelaktiga för de fattiga" samt "utveckling av välfärdssystem som stärker omfördelning av resurser, social sammanhållning och jämställdhet".
- ⁸⁷ Väldsbanken (2006); samt Calderón, Chong & Gradstein (2006).
- ⁸⁸ Feyzioglu, Swaroop & Zhu (1996).
- ⁸⁹ Knack (2000).
- ⁹⁰ Paldam (2007), sid 2-20.
- ⁹¹ Bräutigam & Knack (2004), sid 255-285.
- ⁹² Birdsall (2007), sid 6.
- ⁹³ Paldam (2007).

TIMBRO , KUNGSGATAN 60 , BOX 3037, 103 61 STOCKHOLM
TELEFON 08 587 898 00, WWW.TIMBRO.SE